

TROUW 16 augustus 2023, 14:27

Door Ingrid Weel

Sociale werkplaats nieuwe stijl kampt met forse geldtekorten

Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk bij de afdeling Electronica van sociaal ontwikkel bedrijf Wedeka in Veendam. Beeld ANP / Kees van de Veen

De sociale werkvoorziening heeft het moeilijk. Per nieuwe werknemer komen ze 10.000 euro per jaar tekort.

Het was een diffuse boodschap die de gemeenten in 2015 kregen: de sociale werkplaatsen moesten te zijner tijd dicht. Ze waren te duur. Niemand mocht nog worden aangenomen. Voor mensen die echt niet in staat zijn om bij een reguliere werkgever aan de slag te gaan, moeten gemeenten zogenoemd beschut werk organiseren. Twee onderzoeksbureaus zochten uit hoe het daarmee staat.

De eerste opvallende conclusie: mensen die zonder intensieve begeleiding niet kunnen werken, komen toch bijna allemaal bij de sociale werkvoorziening terecht. Niet bij de gemeente of andere organisaties of bedrijven. De meeste sociale werkplaatsen gaan dus helemaal niet dicht, er is nog instroom van nieuwe werknemers.

Maar de werkvoorzieningen hebben het zwaar. Ze verkeren in financiële problemen, meldt onderzoeksbureau Significant Ape in het rapport *De kosten en uitvoering van beschut werkplekken in Nederland*. Het kost circa 18.000 euro om de mensen beschut werk te bieden. Daar is de opbrengst van hun werkzaamheden al vanaf getrokken. De gemeenten krijgen 8100 euro uit het Participatiefonds per werkplek. Oftewel, de werkgever schiet er gemiddeld 10.000 euro per werknemer bij in.

Het personeel zelf heeft het trouwens ook zwaar. Al meerdere keren hebben zij gestaakt voor een beter loon. De nieuwe werknemers die 'beschut werk' doen, krijgen minder betaald dan de werknemers die er voor 2015 al werkten. Zo krijgen nieuwe medewerkers geen eindejaarsuitkering, en hun collega's wel. Deze week voerden ze nog actie voor het VNG-gebouw in Den Haag.

Beschut werk betekent vaak: inpakken

Significant Ape haalt nog meer feiten boven tafel. Zo ontdekten ze dat 'beschut werk' in tweederde van de gevallen betekent: spullen inpakken. Maar een klein groepje doet werk buiten, meestal in de groenvoorziening. Een sociale werkplaats kan echter niet rendabel draaien als er bijna alleen maar mensen werken die hetzelfde werk doen en intensieve begeleiding nodig hebben. Er moeten ook teamleiders zijn, of chauffeurs of een technicus. Die worden nu hard gemist.

In het verleden was de groep werknemers op de sociale werkplaats veel diverser. Nu is alleen de groep overgebleven met doorgaans veel problemen - met de gezondheid, maar ook vaak sociaal, met schulden en/of verslaving. De sociale werkplaats mist de meer zelfstandige werkkrachten, die sinds 2015 niet meer welkom zijn. Zij moeten immers bij een reguliere werkgever een plekje zoeken. In het andere onderzoek van bureau Berenschot blijkt wel dat er gemeenten zijn die deze mensen detacheren op sociale werkvoorzieningen als ze vanwege hun (kleine) beperking nog niet een werkplek elders hebben gevonden. Al ziet Berenschot dat gemeenten daar terughoudend mee zijn, uit angst voor de financiële risico's.

Door de krimp van personeel op de sociale werkplaatsen zijn er ook hogere vaste kosten, merken beide onderzoeksbureaus op. De ruimtes worden te groot en de administratie en ICT te duur. Uitvoerders kunnen ook minder grote opdrachten aannemen, en zien daardoor de inkomsten slinken. Gemeenten zetten nu vaak eigen middelen in om de tekorten te dekken bij de sociale werkplekken.

Extra budget van het kabinet, maar niet voldoende

Op de valreep van het reces besloot demissionair minister Carola Schouten van armoedebeleid om bij te springen. Ze meldde de Tweede Kamer in een brief dat gemeenten per 2024 een aanvullend bedrag van 2157 euro per beschutte werkplek ontvangen. De brancheorganisatie voor sociaal werk, Cedris, is blij met de brief, maar vindt het bedrag niet toereikend.

Er moet structureel extra worden geïnvesteerd in de ondersteuning van mensen die het niet op eigen kracht redden, vindt Cedris. "Werkzoekenden én de samenleving worden tekort gedaan. Beschut werk biedt kwetsbare mensen inkomenszekerheid en een kans om zich te ontwikkelen", aldus Mohamed el Mokaddem, voorzitter van Cedris.

De begeleiders op sociale werkplaatsen geven ook aan dat de mensen 'bovengemiddeld veel arbeidsvreugde ervaren' als ze naar tevredenheid werken. Ze leren er nieuwe dingen, voelen zich gewaardeerd, hun dag heeft structuur, waardoor ook de zorgkosten (medicijnen, depressie, opnames) vaak omlaag gaan. Ook houdt het deze mensen buiten het criminele circuit 'waar zij gevoelig zijn voor de lokroep', meldt Significant Ape.

Er zijn nu ruim twaalfduizend mensen die beschut werk doen. Bijna de helft verdient voldoende om boven de bijstandsgrens te komen, en krijgt daarom geen uitkering meer. De rest verdient minder dan een uitkering. Het doel is dat in 2048 in totaal 30.000 mensen beschut werk hebben.